

כלי תוויות, בבקשה!

בוא לפגוש את אורי אבנרי

בוא לדבר על כוס קפה!
אורי אבנרי יקיים ביום השני הקרוב, ה-31 ביולי, אר, משעה 8.00 עד שעה 10.00 בערב, חוג פתוח בגלריה מ. רוס, גורדון 19, תל-אביב.

הוא ישיב לשאלות על הכוונות, הרעיונות והתוכניות של סעתנו כי כנסת הבאה.

אם אתה מעוניין להציג את השאלות המטרידות אותך, לכתוב, להקשיב - אתה מוזמן.

בתערוכה: מעבודותיו של גיימס קוואניאר.

השבית היא זכות-יסוד אנושית. אי-אפי שר להכריח אדם לעבוד, אם אינו מרוצה מתנאי-עבודתו. הפרת זכות זו פירושה עבודת-כפייה, או סתם עבדות. המדינה הטוטאלית מתנגדת לזכות זו, ומחסלת אותה בכוח. מבחינה זו אין הבדל מעשי בין ה"ימין" הקיצוני, הפאשיסטי, ובין ה"שמאל" הקיצוני, ה"קומוניסטי". מי ששבת באיטליה של מוסוליני זכה בטיפול באלות ובשמך-קיק, ומי ששבת ברוסיה של סטאלין נדד לסיביר.

נגד הקצוות האלה התאחדו הליברלים האמיתיים והסוציאליסטים הדמוקרטיים. בעיני אדם ליברלי, חופש ה"מאבק המיקצועי" הוא זכות מובנת מאליה, ערך-יסוד שאין עליו ויכוח. ה"קפיטליזם הנאור" הגיע למסקנה כי פועל מרוצה, הרוצה בטובת המיפעל, שווה יותר מאשר פועל ממורמר, המקבל שכר נמוך. על רקע זה צמחו הרבה רעיונות חיוביים, כגון שיתוף הפועלים בריווחי המיפעל, חלוקת מניות, ועוד.

בארץ, כאשר לחמתי בכנסת בעקשנות נגד כל רעיון של "בוררות חובה", הודב קנה לי תווית של "שמאל" קיצוני. ה"ליברלים" שלנו רואים בבוררות אידיאל עליון, והם ימלאו מחר את בתי-הסוהר בפועלים שובתים. אולי יאלצו, מחוסר מקום, לפתוח עוברים מחנות-ריכוז ליברלים. מסתבר כי "ליברלים" ישראלי יכול לאמץ לעצמו בקלות את תפיסת סטאלין, לפחות לגבי זכות-השביתה. השבוע החליט הוועד הפועל של הסתדרות לתת את ידו ל"בוררות מוסכמת", בידעו היטב שזהו הצעד הראשון לקראת בוררות-חובה. האם הוא "שמאל" לי או "ימין"?

תהום וקבר

בעייה הסוציאלית בה"א הידיעה של ישראל היא בעיית הפער העדי-תני. התהום הזאת עלולה להפוך, ברבות הימים, קבר החברה הישראלית. סתימת הפער החברתי היא, על-פי המסורת המערבית, דרישה "שמאלית", מפני שהשמאל דוגל ב"שוויון". אולם הרוב העצום של זוגי עדות-המזרח בשכונות-העוני מצביע בעד מנחם בגין. פרשן אירופי, שברוק את הסיסמות והסיגנון של "הפנתרים השחורים", יתקשה מאוד להחליט אם הם שייכים ל"ימין" הקיצוני או ל"שמאל" הקיצוני. העלינו על-כך עשרות הענות בכנסת, האם זה "שמאל" לי או "ימין"?

אינני יודע, וזה גם לא איכפת לי. איכפת לי לשים קץ להסתה הגועזת-העדי-תנית המפרקת את המדינה, להחזיר לבני "עדות-המזרח" (איה מונח מתועב!) את ההרגשה שהם שותפים מלאים במדינה הזאת, ולתת לכל אדם בישראל הזדמנות שווה לפתח את מלאו יכולתו וכושרו. על כך לחמנו בכנסת, ואם תינתן לנו הזדמנות - נילחם שוב. בלי תוויות.

לעבוד ולהרוויח

והי, בעצם, כל בקשתי: בלי תוויות. הייתי שמונה שנים בכנסת. השתתפתי בדיוניה יותר מכל חבר-כנסת אחר. לא היה כימעט דיון, על נושא פנימי או חיצוני, שלא השתתפתי בו. עליתי על הדוכן יותר מאלף פעמים, פי עשרה יותר מתבר-כנסת ממוצע. מאלף נאומים אלה, יותר מן החצי היו מוקדשים לנושאים סוציאליים. הם רשומים ב"דברי הכנסת".

אף אחד מן הנאומים האלה לא היה "אידיאולוגי". בכל אחד מהם הצעתי הצעות מעשיות, לפי מיטב מבחני ומצפוני. אני מוכן להגן עליהן, להתווכח עליהן, להילחם עליהן. אבל אין אני מוכן להגן על תווית שהדביקו לי.

אם אתה שייך לימין או לימין שמאל? - זאת היתה אחת השאלות הראשונות שהוצגו לי לפני 11 שנה, כאשר התייצבתי לראשונה לבחירות.

עניתי אז: "אין, אהנו משייכים את עצמנו לא לשמאל, לא לימין ואף לא למרכז".

היו שראו בכך התחמקות אלגנטית. היו שסברו שזהו טכסיס-בחירות מוצלח. אך אני התכוונתי לכך ברצינות. חזרתי על פסוק זה פעמים רבות מאז. אני רוצה לחזור עליו גם הפעם.

הסוואה והשמצה

מושגים "שמאל", "ימין" ו"מרכז", שייכים למפה מסוימת. מפה ברוה, פשוטה, שבה כל דבר וכל איש נמצא במקומו הנכון. זוהי מפה אירופית, מראשית המאה הנוכחית.

הימין הוא בעד "יוזמה חופשית", בעד מילחמת-הכל-בכל, בעד רווחים גדולים לבעלי-הון, בעד פועלים ממושמעים המסתפקים בשכר נמוך, בעד "מיש-מעת", בעד לאומנות.

השמאל הוא בעד הלאמת אמצעי-הייצור, בעד תיכנון כלכלי כללי, בעד התערבות המדינה בכל ענייני החברה והמשק, בעד רווחים נמוכים לבעלי-הון (כל עוד הם ישנם), בעד שכר גבוה לפועלים, בעד "שוויון", בעד גישה בינלאומנית.

במשך הזמן התבלבלה המפה גם ברצונות המערב. תנועת-העבודה בארצות-הברית היא ימנית ושמרנית, והיא בעד "לתברית" נאמנה לשרותי-הביטחון ברדי-פת, "שמאלנים". באיטליה ישנם בעלי-הון המוכנים להחליט להיעזר בקומריניסטים, כדי להפיל את שילטון הבורגנים-הזועזעים באמצע, הבולמים רפורמה כלכלית.

אבל אני טוען כי במציאות של ישראל, אין למושגים האלה שום משמעות, והם משמשים בעיקר להסוואה, לבלבול היוצרות ולהתחמקות מבעיות.

קופת העסקים

קח, למשל, קופת-החוליים. באירופה, אין תבעה יותר "שמאלית" מאשר הדרישה לכוון שרות-בריאות ממי-לכתי אחיד הניתן חינם לכל. כינון ה"שרות הזה היה ניצחון היסטורי לשמאל הבריטי. בארצות-הברית לוחם הימין בדרישה זו בשצף-קצף, ומי שאינו מת שם ממחלה מת מהתקף-לב למראה חשבון הרופא.

ונה, בישראל, כאשר תבעתי לפני 11 שנה את הלאמת קופות-החוליים ו"כינון שרות-בריאות ממשלתי אחיד, נפ"תחה עלינו התקפה מאוחדת של ה"שמאל". הכריזו עלינו כעל אנשי ימין, פאשיסטים ממש. שר-הבריאות, "שמאל" לי, ישראל ברזילי המפ"מ, הודיע כי כנסת בשימחה גדולה כי "אורי אבנרי נשאר לבדו במרכה זו, והוא החייל האחרון שנותר". כל המיפלגות, מחרות ועד רק"ח, קיבלו אז את המצב הקיים. האם זה "שמאל" לקיים מצב זה? ואולי זה "שמאל" להפוך את הקערה על פיה?

איני יודע, וזה גם אינו מעניין אותי. איני מתכוון להילחם על הגדרת המושג "שמאל". אבל אני מתכוון להילחם בכנסת הבאה, אם אהיה חבר בה, למען הלאמת קופות-החוליים וכינון שרות-בריאות ממשלתי חינם לכל.

סטאלין הליברל

וגמה אחרת: בוררות-חובה. בעולם המערבי, הזכות לשבות ול-

לית" או בעד תיכנון ממלכתי ("סוציאליסטי")? אני מקנא בכל אדם המסוגל להשיב על כך שניתן להקים משק פורה ומשגשג רמאי או טיפש. אני דוגל באופן קיצוני בחופש היוזמה. מבחינה זו אני ליברל מושלם. איני מא-מין שניתן להקים משק פורה ומשגשג באמצעות בירוקרטיה. לא נמצא עדיין תחליף לרצונו של האדם-הפרט להת-קדם, להגשים את יכולתו, להשיג היש-גים. כל מיטשר, שדיכא פוטנציאל כביר זה, אינו מתפקד.

לעומת זאת, אין המדינה המודרנית יכולה להתקיים ולהתקדם בלי תיכנון ממלכתי. יוזמה חופשית שפירושה תון שחור וחברות ואדויות פסולה בעיני, כשם שפסולה היוזמה החופשית של ה"מאפייה וסוחר-ההירואין. המדינה צרי-כה לקבוע את היעדים הרצויים לחברה, והיא צריכה להביא לכך שכל אדם לאדם לפעול לטובת יעדים אלה, כאדם בן-חורין. איך ליישב בין שני צרכים סותרים אלה? איך להבטיח שילטון ממלכתי ב"שטחים המחייבים מנופולים, ויוזמה חופשית בשטחים שבהם היא יעילה ו"מועילה"? איך להפעיל תיכנון ממלכתי מבלי לדכא את הפרט?

אין תשובות פשוטות. כל תשובה אידי-אולוגית היא תרמית. יש לקבוע עקרו-נות וערכים, ולהתמודד עם כל בעייה. איזו תווית להדביק לגישה זו? אחד מידידי טוען שאני סוציאליסט אמיתי. אחר נשבע שאני הליברל האחרון שנותר בזירה הציבורית. אנשי השמאל טוענים שאני איש ימין. אנשי הימין קבעו מזמן שאני שמאלני ראדיקלי ומסוכן. ולי עצמי יש רק מישאלה אחת: עזבו אותי עם התוויות!

תבעתי שכר גבוה, וגם מוסר-עבודה גבוה. תבעתי חופש מירבי ליוזמה חופ-שית יצרנית, וגם מילחמת-חורמה בהון השחור. תבעתי פירוק השילטון הבירור-קרטי בהסתדרות והחזרת השילטון ב"אגודות המיקצועיות לעובדים. תבעתי קיצוצים דראסטיים בתקציב המדינה ופירוק האחוזות המיפלגניות. תבעתי מילחמה בלא-ירחם בכל גילוי של אפלייה עדתית, והייתי, אולי, ה"פמיניסט" מס' 1 של הכנסת, גם בתקופה ששולמית אלון היתה ח"כית מנפא"יית.

האם הייתי "שמאל", "מרכז" או "ימין"? יותר מכל נאבקתי בכנסת למען ניהול מדיניות-שלום תכליתית, כדי ליצור את התנאים שיאפשרו לצמצם את הקציב-הביטחון, מבלי לסכן את ביטחון-המדי-נה. והרי זהו הגורם, המשבש את כל ה"מושגים המקובלים של "ימין" ו"שמאל".

מדינה המוציאה קרוב ל-40% מן ה"תוצר הלאומי הגלמי שלה על ביטחון, ושבה כל אדם רביעי בגיל-העבודה רתום בצורה זו או אחרת למאמץ הביטחוני, אינה יכולה לפתור את בעיותיה הסור-ציאליות. אין היא יכולה להעניק קיום הוגן לוקו, לנכה, לחולה-הגוף.

מי שפועל למען השלום נחשב בישראל "שמאל", זוהי שטות גמורה: יש הרבה אנשים ליברליים, "ימניים", המוכנים ל"הביא קורבנות למען השלום. אי-אפשר להיות ליברל אמיתי, ולתמוך בדיוכי בני העם השני. קשירת המושגים "שמאל" ו"שלום". הוא עוול לעניין השלום. אך צריך להיות ברור כי לא תיתכן רפורמה סוציאלית אמיתית בלי צמצום העומס הביטחוני - דבר שניתן לעשותו רק ב"מיסגרת של שלום.

אדם בו-חורין

עבר לכל הסיסמות והמליצות, ש-באו לסבר את אוזניהם של כסי-לים, קיימת השאלה המרכזית של דורנו: האם אתה בעד יוזמה חופשית ("ליבר-לי")?

אורי אבנרי